

'Poëzie leerde me anders denken en dat is goed, denk ik'

Poëzie schrijven in de NT2-klas

Sandrine Lambert, Jan Geerts,

Annemijn Verleysen, Ann Van Laer & Hilde de Vos

Dat zei Ian Wells tijdens de prijsuitreiking van de poëziewedstrijd *Het vreemde gedicht 2010*. Ian is cursist van SCVO Sité en winnaar op niveau 2.3. Ook Ann Van Laer, NT2-docent van Centrum Basiseducatie Antwerpen is sinds dit schooljaar fel overtuigd om voortaan met poëzie aan de slag te gaan in haar NT2-klas. *'Poëzie schrijven in de NT2-klas: ik zou er spontaan niet aan beginnen'*, zei ze eerst. Nu weet ze wel beter.

et Huis van het Nederlands Antwerpen organiseerde vorig schooljaar voor de tweede keer samen met het August Vermeulenfonds de gedichtenwedstrijd *Het vreemde gedicht*. Iedereen die les volgt in het Centrum Basiseducatie, een centrum voor volwassenenonderwijs, bij Linguapolis of de VDAB kan deelnemen.

De deelnemers kunnen in hun klas een poëzieworkshop bij professionele poëzie-docenten van *Jeugd en Poëzie* volgen. In twee sessies maken de cursisten kennis met het gevoel, de smaak, de geur, de eenvoud van dichten. Poëzie in het Nederlands hoeft niet moeilijk te zijn. Cursisten ervaren aan den lijve hoe, hoeveel en hoe mooi woorden ontsnappen. Ook op niveau 1.2 (beginners), ook mensen in hun alfabetiseringsproces. Ze leren en ervaren wat ritme en klank is en groeien eerst samen dan individueel naar soms korte, soms krachtige, soms lange juweeltjes.

Daarna krijgen de cursisten de kans om hun poëzie in te sturen voor de wedstrijd. Het maakt niet uit welk taalniveau iemand bereikt, want er zijn vijf categorieën: categorie A (richtgraad 1 1.2), categorie B (richtgraad 2.1 en 2.2), categorie C (richtgraad 2.3 en 2.4), categorie D (richtgraad 3 en 4) en categorie E (alfacursisten). De vijf winnaars worden tijdens een poëzieavond in de bloemen gezet. Ze ontvangen – naast heel veel eer – een prijzenpakket van drie boeken, boekenbons, theatertickets en een trofee. Stadsdichter, Peter Holvoet-Hanssen, staat al twee jaar garant voor een schitterende presentatie. Hij leest de gedichten van 15 genomineerden voor. Op zijn geëigende manier geeft hij zo weerklank aan de taal van meer dan 150 NT2-cursisten die deelnemen aan de wedstrijd. Iedereen die deelneemt, vindt later zijn gedicht terug in een professioneel uitgegeven bundel *Het vreemde gedicht*. En dat doet deugd, zowel voor de cursisten als voor de docenten als voor de organisatoren.

POËZIE VAN ANDERSTALIGEN IS IETS UNIEKS

Sandrine Lambert, poëziedocente van Jeugd en Poëzie, gaf poëziesessies aan verschillende taalniveaus (zie bijlage 1). Een getuigenis.

‘Dat het Nederlands hun moedertaal niet is, maakt de gedichten niet minder goed of minderwaardig. De taal die ze gebruiken, is naakt en dat onderstreept de kwetsbaarheid die zij dag in dag uit ervaren. Maar als het om poëzie gaat, is kwetsbaarheid iets moois. Behalve van kwetsbaarheid, getuigen deze

gedichten vooral van veel moed en durf om tot expressie te komen’, zegt Sandrine.

De taal die ze gebruiken, is naakt en dat onderstreept de kwetsbaarheid die zij dag in dag uit ervaren.

In haar lessen draaide het vooral om het verzamelen van woorden, het verfijnen van wat iemand wilde zeggen. Alles zo juist mogelijk duiden. De

cursisten bleken een grote honger naar woorden te hebben. Woorden zijn vaak grappig, verrassend of misleidend. Van grammatica was weinig sprake. De zinsbouw was heel functioneel en er mochten fouten gemaakt worden als een zin niet bleek te klinken zoals het aanvoelde. Als inspiratiebron gebruikten ze hun zintuigen, af en toe het geheugen, maar wel altijd iets heel concreets. Zo werkten ze met prenten, met geuren en smaken, met muziek en met het allereerste beeld bij de aankomst in een land. Het was verrassend te merken hoe verschillend het referentiekader van de mensen was, hoe regen door de één als een zekerheid in het leven werd beschouwd en voor de ander een noodzakelijk kwaad. Maar over één ding was iedereen het eens: ‘In België regent het veel!’

Na een sessie met voornamelijk groepsoefeningen, was het tijd voor individuele gedichten. De meeste cursisten hadden hier al uitvoerig over nagedacht en hadden een heel precies beeld van wat ze wilden vertellen. Zoveel emoties, zoveel inhoud, zoveel verhalen. Zachte verhalen en harde verhalen, en heel vaak de mix van de twee. Die tegenstelling was één van de sterke elementen uit deze uitzonderlijke gedichten.

Meedenken met deze mensen was een belangrijk onderdeel van de lessen. Gewoon om samen de juiste taal te vinden bij de verschillende verhalen. Over inhoud moest niet verder nagedacht worden, die was er. Maar woorden vinden die het verhaal mee opbouwden zonder ook maar iets te beschadigen, dat was voor niemand makkelijk. Maar dat is dan ook juist wat poëzie zo waardevol maakt.

ONVERWACHT BEELDEN EN SCHERPE WOORDCOMBINATIES

Jan Geerts, poëziedocent van Jeugd en Poëzie, was van bij de aanvang betrokken bij de poëziesessies van Het vreemde gedicht. Zijn overtuiging om met poëzie te werken in de NT2-klas groeide samen met zijn ervaring met de doelgroep.

Poëzie wordt vaak omschreven als één van de moeilijkste dingen die je kunt doen met taal. Het lijkt dan ook een hachelijke onderneming om net met poëzie aan de slag te gaan bij mensen die aan de drempel staan van een nieuwe taal. Er zijn heel wat argumenten te bedenken om anderstaligen die Nederlands leren niet te confronteren met het schrijven van poëzie: is hun woordenschat niet te beperkt? Hebben ze wel genoeg gevoel voor de nieuwe taal? Welk

nut heeft het schrijven van een gedicht in het tweedetaalverwervingsproces ...?

Tegelijk vormen de antwoorden op deze vragen een pleidooi om het toch maar eens te proberen, die poëzie bij anderstaligen. Bovendien zijn het net de dingen die poëzie zo 'moeilijk' maken die haar aansluiting

doen vinden bij het Nederlands van NT2-cursisten. Vanuit een beperkte kennis van het Nederlands ontstaan bij poëzie van anderstaligen vaak onverwachte beelden, scherpe woordcombinaties, tegendraadse syntaxis ... allemaal dingen die ertoe bijdragen dat een gewone tekst wordt opgetild naar het niveau van het gedicht.

IN VIJF STAPPEN NAAR EEN GEDICHT IN DE NT2-LES

Stap 1

Vertrek vanuit een concrete impuls (bijvoorbeeld een foto, een geur, een kleur, ...) en verzamel dan zoveel mogelijk taal. Leg de klemtoon op woorden, korte zinnen en gedachten. Als de cursisten toch een heel verhaal vertellen, probeer dan samen met hen de treffendste beelden eruit te halen en daarmee verder te werken.

Stap 2

Stel voortdurend vragen om de cursisten uit te dagen zo veel en zo precies mogelijk materiaal aan te reiken en te zoeken naar het juiste woord, de juiste schakering. *Welke kleuren zie je? Is het dag of nacht, zomer of winter? Wat hoor je, wat ruik je, welke bewegingen zie je? Welk adjectief hoort bij dat woord? ...*

Stap 3

Verwerk de woorden tot zinnen. Probeer (met enkele voorbeelden) 'andere' zinnen te maken dan de gewone, alledaagse zinnen. Maak je cursisten duidelijk dat ze speciale combinaties kunnen maken (bijvoorbeeld een emotie met een smaak zoals *bittere woede* of *zure liefde*, een bewegingswerkwoord met een abstract begrip zoals *mijn verdriet wandelt*).

Maak alle zinnen zo klein, zo precies mogelijk. *De lucht wordt een blauwe lucht; in die blauwe lucht vliegt een vogel* en hoor je hoe *de wind tussen zijn tanden fluit* ... Voor je het weet, heb je op die manier een aanzet tot een gedicht.

Stap 4

Haal uit de gevonden zinnen de knapste of de zinnen die mooi bij elkaar horen. Onthoud dat een gedicht niet de strakke structuur van een verhaal moet hebben. Een gedicht kan een opeenstapeling zijn van beelden zonder een louter logische ordening.

Stap 5

Pas de zinnen eventueel aan zodat ze bij elkaar gaan horen. Heb ook aandacht voor de klanken en het ritme. Puur vormelijke elementen kunnen een argument zijn om bepaalde woorden te gebruiken.

Als je merkt dat een cursist op een totaal andere manier werkt, hou hem/haar dan niet tegen, maar probeer de logica te volgen.

POËTISCH GROEIEN IN GROEP

Maak groepsgedichten. Al doende kun je dingen veel duidelijker maken dan puur theoretisch. Bovendien voelen de cursisten hoe

een gedicht kan ontstaan en kunnen ze zelf kiezen in welke mate zij betrokken zijn. Sommigen zullen heel actief willen bijdragen, anderen zullen eerder toekijken, maar ongetwijfeld één en ander opsteken. Een ander voordeel van groepsgedichten is dat je veel input hebt. 20 cursisten kennen

nu eenmaal meer woorden dan één cursist. Je moet je dus niet te veel zorgen maken

over de beperkte woordenschat. Op die manier is het maken van een groepsgedicht een uitstekende gelegenheid waarbij cursisten elkaars woordenschat verrijken. In de meeste gevallen leidt zo'n groepsgedicht tot een behoorlijk tot mooi resultaat dat de cursisten bevestigt in hun taalvermogen en uitdaagt om de uithoeken van het Nederlands te verkennen.

De onderstaande werkvormen kunnen perfect gebruikt worden voor zowel individueel schrijven als voor groepsgedichten.

WERKVORMEN DIE PRIKKELEN EN INSPIREREN

INVULGEDICHT

Een techniek die balanceert op de grens tussen lezen en schrijven is het invulgedicht. De cursisten krijgen een bestaand gedicht waaruit woorden of verzen geschrapt zijn. Zij

Zo'n groepsgedicht leidt tot een behoorlijk tot mooi resultaat dat de cursisten uitdaagt om de uithoeken van het Nederlands te verkennen.

de nacht
de ronde maan
is licht

het is en rustig
ik kan goed slapen
in mijn mooie zachte
ik droom dat ik

l s t i

klinkt als: pret

Voorbeeld van een invulgedicht – Jan Geerts, *Jeugd en Poëzie*

vervolledigen het gedicht met woorden of verzen die zij het meest passend vinden. Het gaat dus helemaal niet om juist of fout. Je kunt er een open invulgedicht van maken of een gesloten waarbij je hen een aantal mogelijkheden geeft om uit te kiezen. Het uiteindelijke gedicht is niet 100% geschreven door de cursisten, maar zij hebben door de keuze van hun beelden wel mee een richting gegeven aan het gedicht. Bij heel taalzwakke cursisten kun je de keuzemogelijkheden aanreiken met bijvoorbeeld pictogrammen, foto's of tekeningen en kun je werken met invulzinnen in plaats van met een volledig gedicht.

FOTOGEDICHT

Bij een fotogedicht vertrek je vanuit een foto. Je verzamelt zoveel mogelijk woorden, gedachten, korte zinnen en begint daarmee te puzzelen. Maak korte, losse zinnen zonder een verhaal te vertellen. De elementen op de foto komen één voor één tevoorschijn.

Eerst zien de cursisten gewoon een maan; daarna verschijnt er in die maan een lachend gezicht ... Zo kun je de cursisten, indien nodig, sturen en hun fantasie activeren. Sommigen zouden nooit op een zin als *de maan lacht* komen; of ze denken dat zo'n zin niet kan ...

Vaak werkt een heel sobere foto het beste (bijvoorbeeld een blauwe lucht) omdat de cursisten dan veel ruimte krijgen om dingen zelf in te vullen: wat vliegt er in de lucht? Hoe voelt die lucht aan? Welke emotie past er bij deze lucht? ... Anderen, vaak laaggeschoolde cursisten, hebben nood aan foto's waarop heel veel te zien is, zodat ze minder hun eigen fantasie moeten aanspreken en uit het aangeboden materiaal die dingen kunnen selecteren waarvoor ze woorden hebben. Als je een beetje handig bent met een fotobewerkingsprogramma (er bestaan goede, gratis programma's op het web) kun je een bestaande foto zelf bewerken zodat ze optimaal past als inspiratiebron.

Voorbeeld van een fotogedicht – Jan Geerts, *Jeugd en Poëzie*

SPIEGELGEDICHT

Met een spiegelgedicht baseer je je op een bestaand gedicht en je verandert het thema, of het eerste vers, of de gevoelswaarde. Daarna maak je een nieuw gedicht waarbij je je spiegelt aan het bestaande gedicht. Je

neemt als het ware de structuur over, maar je past systematisch de woorden/verzen aan je nieuwe invalshoek aan. Hieronder een klein voorbeeld (van kinderpoëzie) om het duidelijk te maken.

OORSPRONKELIJK GEDICHT

hij is rap
springt hoog
spat druppels
ik word blij
mooie zonnestrallen schitteren
op de goudvis
in het doorzichtige water

Adham Daoubi, 10 jaar

SPIEGELGEDICHT

hij is sluw
maakt alles kapot
bijt met zijn scherpe kaken
ik word bang
de donder klopt
op de krokodil
in het donkere vuile water

Groepsgedicht 3de leerjaar Bilzen

Voorbeeld van een spiegelgedicht – Jan Geerts, *Jeugd en Poëzie*

COLLAGEGEDICHT

Een collagegedicht met bestaande woorden, bijvoorbeeld uit krantenkoppen, verlaagt de drempel aanzienlijk omdat de cursisten niet

zelf woorden moeten bedenken, maar kunnen kiezen uit bestaande woorden waarmee ze mooie zinnen maken. Ofwel bied je hun

Voorbeeld van een collagegedicht – Jan Geerts, *Jeugd en Poëzie*

zelf een reeks woorden aan, ofwel laat je de cursisten woorden kiezen uit kranten, tijdschriften ... zodat ze inhoudelijk mee de richting van hun gedicht kunnen bepalen. Uiteraard biedt ook de actualiteit die aan bod komt in de kranten een goede insteek voor de gedichten. Door een collagefoto te maken kun je hen laten voelen hoe poëtische zinnen eruit kunnen zien.

ZINTUIGENGEDICHT

De techniek van het fotogedicht kun je ook gebruiken voor een zintuigengedicht. Vertrek vanuit een concrete, zintuiglijke ervaring (een ijsblokje, een prop watten, het geluid van een knikker die in een glazen

kom valt, de geur van azijn of kaneel, ...) en zoek naar beschrijvingen voor wat je ruikt, ziet, voelt, ... Leg verbanden met herinneringen, eigen gevoels- en ervaringswereld, de actualiteit, ... Zo kan een baksteen leiden naar een gedicht over boosheid, maar ook over iemand die als een baksteen valt voor iemands

De drempel naar het leren van een nieuwe taal wordt verlaagd wanneer die taal niet enkel het praktische nut heeft van een brood bestellen of een formulier invullen.

blauwe ogen ... (nvdr – Zintuigengedichten geschreven naar aanleiding van de Europese Dag van de Talen door cursisten van Ann De Schryver vind je elders in deze VONK.)

Nog boeiender wordt het als je je cursisten zelf dingen laat meebrengen (bijvoorbeeld iets wat te maken heeft met hun kindertijd). Op die manier wordt de betrokkenheid nog groter en wordt het schrijven van het gedicht een boeiende kennismaking met elkaar en met elkaars cultuur. De drempel naar het leren van een nieuwe taal wordt verlaagd wanneer die taal niet enkel het praktische

nut heeft van een brood bestellen of een formulier invullen, maar ook de taal wordt van het hart. Het leren denken en voelen in een nieuwe taal is één van de moeilijkste dingen die een mens kan doen, maar ook één van de meest fundamentele dingen voor het écht leren van die taal. Zoek daarom in al je werkvormen de integratie van de leef-, gevoels- en ervaringswereld van je cursisten.

TEKSTBALLONNENGEDICHT

Bij een tekstballonnengedicht kies je enkele fragmenten uit een strip. Je vlakt de tekstballonnen weg en je laat de cursisten zoeken naar mogelijke invullingen. Zij moeten het beeldmateriaal interpreteren: wie zie ik? Wat doet die persoon? Wat is de relatie tussen verschillende personen? Wat is de omgeving? enz. De cursisten vullen de tekstballonnen in. Vervolgens probeer je om wat

Voorbeeld van een tekstballonnengedicht
– Jan Geerts, *Jeugd en Poëzie*

poëtische scherpte te krijgen in die zinnen. Probeer hen (eventueel aan de hand van enkele voorbeelden) zo ver te krijgen dat ze dingen niet gewoon zeggen, maar op een andere manier omschrijven. *Ik ben blij* kan dan worden *Ik huppel onder de zon; kom je bij me slapen* wordt dan *zullen we elkaar verhalen vertellen in onze dromen...*

heeft, heb je veel houvast voor het schrijven. Je gedicht is bovendien automatisch ingebed in een leercontext. Door de onverwachte combinatie van poëzie met een andere tekstsoort (bijvoorbeeld een recept voor de ideale echtgenoot, een reisbrochure voor een reis naar je hart, ...) krijg je automatisch scherpte in je tekst.

DEFINITIEGEDICHT

Een eenvoudige invalshoek is het definitiegedicht. Je zou kunnen stellen dat elk gedicht iets definieert: een gevoel, een ervaring, een ding, een persoon, ... Eventueel bekijk je eerst enkele definities uit een eenvoudig woordenboek. Zoek bijvoorbeeld 'liefde' eens op en begin dan een gesprek met je cursisten over wat er volgens hen ontbreekt in die definitie, over wat zij ervaren als liefde, over welke beelden daarbij horen, welke plek, welk weer, welke smaak, ... Met dat materiaal ben je snel op weg naar een gedicht waarin liefde op een poëtische manier gedefinieerd wordt. Een speelse variant van het definitiegedicht is het *raadselgedicht*. Cursisten maken enkele verzen waarin ze iets beschrijven zonder het onderwerp bij naam te noemen. Ze lezen hun verzen voor aan elkaar en de andere cursisten mogen raden wat het onderwerp is. Je gaat merken dat je soms verrassende antwoorden krijgt. Een gedicht waarin bijvoorbeeld 'sneeuw' beschreven wordt, zal misschien gelezen worden als een gedicht over liefdesverdriet.

ANDERE TEKSTSOORTEN

Maak gebruik van andere tekstsoorten: recept, gebruiksaanwijzing, zoekertje, reclameaffiche, reisbrochure, ... Aangezien elke tekstsoort haar eigen patroon/kenmerken

GA MEE OP ZOEK NAAR WOORDEN

Nog wat laatste aanbevelingen voor een geslaagde NT2-poëzieles:

- Hou veel dingen achter de hand (voorwerpen, illustraties, geluiden, woorden, ...) om inspiratie wakker te roepen.
- Moedig je cursisten aan om zo divergent mogelijk te denken, om eens buiten de lijntjes van de alledaagse taal en de doordeweekse ratio te kleuren.
- Laat de aspecten van taal die soms onderbelicht blijven (klank, beeldspraak, zintuiglijkheid, ritme, concrete versus abstracte woorden, ...) maximaal aan bod komen.
- Wees je ervan bewust dat taalfouten vaak heel mooie zinnen opleveren.
- Waardeer de gedichten die geschreven worden. Hoe klein of onvolmaakt ze ook zijn, ze bevatten ongetwijfeld elk (kiemen van) schoonheid.
- Waardeer ook het proces. Ook al komen je cursisten niet tot gedichten, het taalproces dat ze hebben doorgemaakt, is zinvol geweest en verrijkt ongetwijfeld de andere lessen.
- Begeleid je cursisten bij het schrijven van de gedichten, laat hen merken wat

*Wees je ervan
bewust dat
taalfouten vaak
heel mooie zinnen
opleveren.*

- je van hun gedichten vindt, leg hen uit waarom je tijd besteedt aan poëzie.
- Hou de drempel zo laag mogelijk door op een open, speelse en activerende manier te werken.
 - Hou je doelstellingen bescheiden om de kans op teleurstelling zo klein mogelijk te houden. Probeer. Doe het veel en bouw telkens verder op de opgedane ervaringen.
 - Sta zelf open voor verrassing, laat je leiden door de dynamiek van de groep, de creativiteit van de cursisten.
 - **Stap vooral uit je rol als docent. Laat cursisten merken dat je samen met hen aan een zoektocht begint, de zoektocht van elke dichter, die van het juiste woord op de juiste plaats.**

ENKELE GETUIGENISSEN

NT2 docent Annemijn Verleysen van SCVO Sité vertelt

Het overlevingsniveau overstijgen

De voorbije winter nam ik met mijn NT2-klas, een groep hoger geschoolden met een intensief traject Nederlands, deel aan de poëziewedstrijd voor anders-taligen *Het vreemde gedicht*. Het thema was *De aankomst*. Van november 2009 tot februari 2010 hadden de studenten een onderdompeling Nederlands gehad, om het 'overlevingsniveau' 1.1 te bereiken.

Als voorbereiding op het schrijven van een eigen gedicht gaf Sandrine Lambert in de klas twee poëzieworkshops. Tijdens de workshops werd op een natuurlijke wijze een basisgevoel voor poëzie gestimuleerd en de stap gezet naar het creatieve proces van het schrijven. Ondanks hun beperkte taalniveau verwoordden de cursisten eigen belevingen, associaties, herinneringen, wensen en ideeën. De klassikale poëziemomenten mondden uit in het schrijven van individuele gedichten.

Het werd een bijzondere ervaring om met de groep op die manier uit te stijgen boven het taalgebruik dat 1.2. eigen is: dat van het concrete, het dagdagelijkse functioneren en het zich beredderen in een nieuwe taalomgeving.

Het thema 'de aankomst' was de cursisten van 1.2 op het lijf geschreven. Velen zijn minder dan een jaar in België, sommigen nog maar een paar maanden. Er was niemand in de klas die geen affiniteit had met het gekozen thema. Iedereen associeerde aankomen met een ingrijpende ervaring. Dat blijkt uit zinnen als: *Ik ben een landverhuizervrouw; Ik mis je als de dorstige woestijn de regen mist; Ik dacht dat dit het paradijs was maar toch nog niet.*

Het poëzieproject speelde ook een verbindende rol in de groep. Met interesse en aandacht werd naar elkaars werk geluisterd. Het beste Nederlands werd uit de kast gehaald en cursisten hielpen elkaar met klanken, woorden, constructies en spoorden elkaar aan. Het enthousiasme van de groep werkte aanstekelijk en haalde de sceptici en twijfelaars over de streep om ook iets op papier te zetten.

Bij sommigen overstijgt het taalniveau van het eindproduct dat van een doorsnee 1.2.-student. Er zijn dan ook vele versies, correcties en uren werk aan voorafgegaan. De meest typerende resultaten vormen echter misschien wel die gedichten die perfect binnen niveau 1.2 pass en. Zo is het opmerkelijk om te zien hoe de lesinhoud 'personalia en contacten met officiële instantie' en zelfs het thema 'consumptie' met de gebruikelijke taalhandelingen terug te vinden is in het volgende gedicht over (associaties bij) 'aankomst':

Ik heb een vraag,
Ik heb een vraag,

Wie (*ben*) ik?
Wie (*ben*) ik?

Jij bent Jeevan.
Jij bent Jeevan.

Nee, nee;
Nee, nee;
Dat ben ik niet;
Dat is mijn naam.

ॐ

Wie (*ben*) ik?
Wie (*ben*) ik?

Jij bent een man.
Jij bent een man.

Nee, nee;
Nee, nee;
Dat ben ik niet
Dat is mijn geslacht.

ॐ

Wie (*ben*) ik?
Wie (*ben*) ik?

Jij bent tamil.
Jij bent tamil.

Nee, nee;
Nee, nee;
Dat ben ik niet;
Dat is mijn taal.

ॐ

Wie (*ben*) ik?
Wie (*ben*) ik?

Jij bent hindu.
Jij bent hindu.

Nee, nee;
Nee, nee;
Dat ben ik niet;
Dat is mijn religie.

ॐ

Wie (*ben*) ik?
Wie (*ben*) ik?

Jij bent afwasser.
Jij bent afwasser.

Nee, nee;
Nee, nee;
Dat ben ik niet;
Dat is mijn werk.

ॐ

Wie (*ben*) ik?
Wie (*ben*) ik?

Jij bent een mens.
Jij bent een mens.

Nee, nee;
Nee, nee;
Dat ben ik niet;
Dat is mijn lichaam.

ॐ

Zeg het maar,
Zeg het maar,

Wie (*ben*) ik?
Wie (*ben*) ik?

Jeevakumar RAJAH

Een warm pleidooi voor poëzie in de NT2-klas

- De taaldrempel is erg laag. Poëzie biedt meer vrijheid dan proza. Zo kunnen deelnemers met hun eigen typische taalgebruik en zonder (of met weinig) werkwoorden toch tot heel mooie resultaten komen. Zwakkeren en laaggeschoolden kunnen uitblinken in emotionele trefzekerheid, sterkeren kunnen zich uitleven qua taalniveau.
- Poëzie als klasactiviteit is zeer bemoedigend. Het bevordert het groepsgevoel. Het eindresultaat is weliswaar een individueel gedicht, maar de groep blijft vanuit de achtergrond inspireren.
- In hun gedicht passen de cursisten het verworven Nederlands toe in een nieuwe context. Het gaat dan ook om 'gewonnen tijd', veeleer dan om tijd die verloren zou zijn gegaan voor de gewone lessen.
- Het zich poëtisch uitdrukken, stimuleert het creatief omgaan met taal en dat werpt ook buiten de klas zijn vruchten af. Poëzie in de klas helpt een cursist om te leren inspelen op verwachte en onverwachte taalsituaties.

Taal begint te vloeien
woorden en klanken
zoeken hun weg op papier –

vinden een plek
in wat geen zin hoeft te zijn -
geen handeling van taal,

maar in iets ruimers,
vrijers
en wat vager begrensd:
schepping van taal

een vreemd gedicht

Annemijn Verleysen

NT2 docent Ann Van Laer van Centrum Basiseducatie Antwerpen vertelt

Poëzie schrijven in de NT2-klas: ik zou er spontaan niet aan beginnen

Schrijven is moeilijk voor zwakgealfabetiseerde cursisten. In de klas is het meestal overschrijven. Om te schrijven over ervaringen en gevoelens is al een flinke woordenschat nodig. Mondeling zijn de cursisten ook nog niet zo sterk. Het concept 'poëzie' uitleggen, leek me dan ook ontzettend moeilijk. En is gedichten schrijven nu écht zo nuttig, dacht ik?

Via het project *Kleurig Geletterd* van ons Centrum kon ik deelnemen aan de workshop Poëzie in de NT2-klas voor NT2-docenten gegeven door Jan Geerts van *Jeugd en Poëzie*. Deze sessie overtuigde me om met mijn klas mee te werken aan de poëziewedstrijd *Het vreemde gedicht* 2010.

We zijn heel concreet begonnen met beschrijvingen. Denk aan je vertrek uit je land en je aankomst in België. Wat hoorde je? Wat zag je? Wat rook je? Wat voelde je? Hoe was het weer? Daarna bouwden we verspreid over verschillende lessen de gedichten stap voor stap op. We hebben geschrapt en toegevoegd, verplaatst en hardop gelezen. Met een mooi resultaat, vind ik. Het zijn heel eenvoudige gedichten geworden, maar wel ontroerend. Mijn cursisten hebben veel plezier beleefd aan het schrijven.

De winnaar van categorie E, een cursist uit de groep zwak gealfabetiseerden:

Afghanistan

Mijn land
mijn huis is groot
een grote tuin
veel bloemen
rode roze paarse witte groene

Mijn school
Ik hoor Farsi
Ik zeg dag tegen mijn familie
Ik ben triest
Mijn familie kan niet meekomen

De zon schijnt
Het vliegtuig komt goed aan

België en Belgische mensen
Nederlands
Ik ruik stof van auto's
Veel auto's

Mijn huis is mooi
Mijn huis is groot
mooie tv mooie tafel mooie
zetel
heel mooie gordijnen
niet heel groen beetje groen
streep is beetje geel
gordijnen uit Afghanistan

Habiba

Ik vond het een heel waardevol proces in de NT2-klas. De cursisten schreven eindelijk iets van zichzelf. Ze waren bezig met het mooie en speelse van taal, in plaats van alleen maar het nuttige. Ze uitten hun gevoelens en ervaringen over een heel bepalend moment in hun leven: hun aankomst in België.

De apotheose was dat hun gedichtjes gepubliceerd werden. Iedereen kreeg de bundel *Het vreemde gedicht* 2010 met hun eigen naam erin mee als uniek aandenken. Ongetwijfeld willen ze ook de andere gedichten in het boek lezen. Prima, want voor zwakke lezers geldt: oefening baart kunst!

*Sandrine Lambert & Jan Geerts, poëziedocenten van Jeugd en Poëzie
www.jeugdenpoezie.be*

Annemijn Verleysen & Ann Van Laer, NT2 docenten

*Hilde de Vos, organisator vanuit het Huis van het Nederlands Antwerpen
hilde.devos@stad.antwerpen.be
www.nt2antwerpen.be*

Noot van de redactie

1. *Richtgraad is de benaming voor de opleidingsprofielen NT2 voor de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO). Elke richtgraad stemt overeen met een niveau. Richtgraad 1 is onderverdeeld in richtgraad 1.1 (breakthrough) en richtgraad 1.2 (waystage). Verder is er richtgraad 2 (threshold), richtgraad 3 (vantage) en richtgraad 4 (effectiveness).*

BIJLAGE 1: POËZIEWORKSHOP DOOR SANDRINE LAMBERT (JEUGD EN POËZIE)

EERSTE SESSIE

Met voorbeelden uit niveaugroep 1.2 bij NT2-docent Annemijn Verleysen – SCVO Sité

1. Korte voorstelling van mezelf en de cursisten

2. Groepsgedicht aan de hand van één van de meegebrachte prenten

Alles gebeurt in een veilige en verkennende sfeer.

- We kiezen *één prent* (uit meerdere, we kiezen samen). Voorbeeld: *een mevrouw met een paraplu in de regen*.
- Samen zoeken we naar zoveel mogelijk woorden die we met die prent *associëren* (ik schrijf op het bord).

Regen	slecht weer	paraplu
-------	-------------	---------

- We maken van deze woorden *eenvoudige zinnen* (ik kijk in welke mate ik hier moet ondersteunen).

Het regent Het is slecht weer Ze draagt een paraplu

- Leent deze prent zich best tot een sfeergedicht of wordt het meer een verhaal, waarin iets gebeurt? We doen iets met de volgorde van de zinnen zodat we een basis hebben waar we mee verder kunnen.
- Kunnen we iets doen met *klanken*? Passen er klanken tussen of kunnen we delen gewoon vervangen door klanken?

Het regent Tik tik tik

- Soms kan *herhaling* een gedicht versterken. We kijken of het mooi is om woorden te herhalen.
- Ik geef enkele voorbeelden van *alliteraties* en we kijken of we die in ons gedicht kunnen verwerken. Som woorden op die allemaal beginnen met dezelfde eerste letter.

- Is *rijm* iets dat dit gedicht nog ten goede zou komen?
- Dan kijken we eens naar de *vorm* van het gedicht.

regen regen regen
 het regent
 tik tik tik
 vandaag is het donker
 vandaag is het zo koud

regen regen regen
 het regent
 tik tik tik
 zij draagt een paraplu
 zij is mooier dan ik

3. Groepsgedichtjes op basis van geuren en smaken

- We laten verschillende geuren en smaken rond gaan, er wordt geproefd en geroken (van chocola, zuurtjes, kamfer, ontsmettingsalcohol).
- Per element bespreken we de sfeer en proberen we tot een vergelijking te komen. Bijvoorbeeld: *Chocola is als wakker worden en met blote voeten in het gras lopen op zoek naar paaseitjes.*
- Die zin proberen we te versterken door de vorm en elementen als *herhaling, klank, alliteratie, ...*

4. Groepsgedicht op basis van een stukje muziek

- We luisteren naar een stukje muziek.
- Waar we op letten: waar speelt het zich af? Welke personages 'zien' we? Welk tafereel speelt zich af?
- We bespreken de *sfeer* en *gemoedstoestand*.
- Ik noteer zinnen, woorden, klanken op bord waar ik iets mee kan doen.
- Opnieuw komen we door herhaling, klank, alliteratie, rijm, vorm, ... tot een gedicht.

TWEDE SESSIE

In de tweede sessie bekijk ik de mogelijkheid om tot iets *individueels* te komen.